

କାଳିଙ୍ଗ ବିହାର ଧର୍ମେଷୁ

:: ରଚୁକର୍ତା ::

ଜି.ଏ.ପି.ଏ.ସ. ଜାତୀୟ ମଧ୍ୟସ୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ
ଅମୟାପାଠ

ପାଠ ୧୩

‘ପିନ୍ଧି ଥି ତୋ କାରଣା ପଞ୍ଚା ଥି.’

૨૧. વિધિ છે તો કારણ પણ છે

આપણો હિંદુ ધર્મ સનાતન ધર્મ છે. આપણે જે ધાર્મિક વિધિઓ કરીએ છીએ, તે ઋષિઓએ શરૂ કરેલ છે. આ ઋષિઓ મહાન વૈજ્ઞાનિકો, ત્રિકાળજ્ઞાની અને સિદ્ધ પુરુષો હતા. તેમણે શરૂ કરેલ પરંપરાઓ પાછળ ઊંડું તત્ત્વજ્ઞાન અને શારીરિક, માનસિક તથા આધ્યાત્મિક લાભો છુપાયેલા છે. આજે આપણે પૂજા સંબંધિત વિધિઓનું રહસ્ય જાણીશું.

૧. પૂજા સવારે જ શા માટે ?

જવાબ : સવાર જીવનનું એક નવું કોરં પાનું છે. તે સમયે ભગવાન અને સંતને યાદ કરીએ, તો ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને ભક્તિના શુભ વિચારો આવે છે.

વળી, શાસ્ત્રોમાં બ્રાહ્મમુહૂર્ત એટલે કે વહેલી સવારનો ખૂબ જ મહિમા કહેવાયો છે. આ સમયે મન ખૂબ જ શાંત અને પ્રકૃતિલિત હોય છે. તેથી સવારે પૂજા કરવાથી આખો દિવસ મંગલમય વીતે છે.

૨. પૂજા ઉત્તર કે પૂર્વ દિશામાં જ શા માટે ?

જવાબ : પૂર્વ દિશામાં સૂર્ય ઊગે છે. તેથી જ સમગ્ર સૃષ્ટિમાં ચેતન પ્રગટે છે. આમ પૂર્વ દિશા નવજીવન અને પ્રગતિની પ્રેરણા આપે છે. તથા ઉત્તરદિશા સ્થિરતાનું પ્રતીક છે. તે મુક્તિની દિશા છે.

૩. તિલક-ચાંદલો શા માટે ?

જવાબ : તિલક-ચાંદલો બુદ્ધિનું પૂજન છે. કપાળ વચ્ચે બ્રહ્મરંધ્ર પર ચંદનનો લેપ કરવાથી મેઘાનાડી પવિત્ર રહે છે. અને મનમાં ખરાબ વિચારો આવતા નથી.

વળી, તિલક-ચાંદલો એ સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયનું પ્રતીક છે. 'આપણને ભગવાન અને સંત મળ્યા છે.' એ સૌભાગ્યની નિશાની એટલે તિલક ચાંદલો. ખાખી ડ્રેસ પહેરવાથી પોલીસની શક્તિ વધતી નથી, પણ તેના દ્વારા તેને પોતાના કર્તવ્યનું ભાન રહે છે; તેમ તિલક-ચાંદલાથી 'હું સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયનો છું. મારાથી ખોટું કામ ન થાય.' એ વાત યાદ આવતી રહે છે.

મસ્તક ઉપરાંત; હાથથી સત્કાર્યો થાય - એ ભાવના સાથે બે ભુજ પર તથા હૃદયમાં ભગવાન બિરાજે અને શુભભાવનાઓ ઘબકે, એ હેતુથી છાતી પર ચંદનનો તિલક-ચાંદલો કરવામાં આવે છે. બહેનોએ સંપ્રદાયની પ્રણાલિકા અનુસાર ફક્ત કપાળે કંકુનો ચાંદલો કરવો જોઈએ.

■ તિલક-ચાંદલાની દૃઢતા

ખમનગરનો એક બાળક. નામ દિશાંત. તે શાળામાં ભપકાબંધ તિલક-ચાંદલો કરીને જાય. શિક્ષકે એમ કરવાની ઘસીને 'ના' પાડી. છતાં તેણે તિલક-ચાંદલો કરવાનું બંધ ન કર્યું. છેવટે વાત પ્રિન્સિપાલ સુધી પહોંચી. પ્રિન્સિપાલે પણ 'ના' પાડી તો દિશાંત કહે, 'સાહેબ, મારા કપાળે જન્મથી જ આવો ડાઘ હોત તો ?' પ્રિન્સિપાલ કહે, 'તો અમને વાંધો ન હોત.'

ત્યારે દિશાંત કહે, 'તો સાહેબ, એમ જ માનોને કે આ ડાઘ જન્મથી જ છે. જે દિવસે મારા કપાળે આ નિશાન ન હોય, મને જે સજા આપશો તે સ્વીકારીશ.' બાળકની દૃઢતા સામે પ્રિન્સિપાલે નમતું જોખું અને તેને તિલક-ચાંદલો કરવાની પરવાનગી આપી.

(અહીં સત્યપ્રસંગનાં નામ અને સ્થળ બદલ્યાં છે.)

૪. માળામાં ૧૦૮ મણકા શા માટે ?

જવાબ : મનુષ્ય ૨૪ કલાકમાં સરેરાશ ૨૧,૬૦૦ શ્વાસ લે છે. રાત્રિના ૧૨ કલાકના શ્વાસો બાદ કરીએ, તો દિવસના ૧૦,૮૦૦ શ્વાસ થાય. દરેક શ્વાસે ભગવાનનું નામ લેવાની ઈચ્છા ભક્તને રહે છે, પણ અનેક કામ વચ્ચે એ શક્ય બનતું નથી.

પરંતુ મનુસ્મૃતિમાં કહ્યું છે : ઉપાંશુ જપ કરીએ તો ૧ જપનું ફળ ૧૦૦ ગણું થાય. એ ગણતરીથી ૧૦૮ વાર જપ કરીએ, તો ૧૦,૮૦૦ જપનું ફળ મળે. આથી શ્વાસોચ્ચ્વાસે ભજન કરવાના પ્રતીકરૂપે માળામાં ૧૦૮ મણકા રાખવામાં આવે છે. (ઉપાંશુ જપ એટલે હોઠ થોડો હલે, પણ મંત્ર બીજાને સંભળાય નહીં તે રીતે થતો જપ.)

૫. મેર કેમ ઓળંગાય નહીં ?

જવાબ : એક પરંપરા મુજબ માળા નક્ષત્રમાળાનું પ્રતીક છે તથા કૂમકા નીચેનો મોટો મણકો કે જે મેર કહેવાય છે, તે સુમેરુ પર્વતનું પ્રતીક છે. આપણા બ્રહ્માંડની નક્ષત્રમાળા સુમેરુ પર્વતને કેન્દ્રમાં રાખી ફરે છે. ટૂંકમાં સુમેરુ પર્વત સ્થિર છે. તેને કોઈ ઓળંગતું નથી. ભક્ત પણ એ જ મહિમા સ્વીકારી મેર એટલે કે સુમેરુનો સ્પર્શ કરી, માળાની દિશા ફેરવી પુનઃ મંત્રજાપ કરે છે.

૬. માળા બીજી આંગળીએથી જ કેમ ફેરવાય ?

જવાબ : બીજી એટલે કે મધ્યમા આંગળીની ધમનીનો હૃદય સુધી સીધો સંબંધ છે. આથી અંગૂઠા અને મધ્યમા આંગળીના ઘર્ષણથી ઉત્પન્ન થતી વિદ્યુત શક્તિ હૃદયચક્રને પ્રભાવિત કરે છે. તેથી શારીરિક અને આધ્યાત્મિક લાભો થાય છે.

૭. ગૌમુખી શા માટે ?

જવાબ : મંત્રજાપ માટે વપરાતી માળા પવિત્ર રહે તે જરૂરી છે. તેને અયોગ્ય સ્પર્શ ન થાય, એ હેતુથી માળાને ગાયના મુખ જેવા આકારના સીવેલા કપડામાં એટલે કે ગૌમુખીમાં રાખવામાં આવે છે.

૮. તપની માળા શા માટે ?

જવાબ : 'માટે કોઈપણ ભોગે - કોઈપણ સંજોગે ભગવાનની પ્રાપ્તિ કરવી જ છે.' એ વિચાર સાથે ભક્ત તપની માળામાં જોડાય છે. શ્રીજી મહારાજે નીલકંઠવર્ણી વેશે પુલહાશ્રમમાં એકપગે ઊભા રહી તપ કર્યું હતું, તેની સ્મૃતિ પણ તપની માળા દ્વારા થાય છે.

૯. પ્રદક્ષિણા શા માટે ?

જવાબ : ભગવાન અને સંત આપણા જીવનનું કેન્દ્ર છે, એ વાતને પ્રદક્ષિણા યાદ અપાવે છે. વળી, શાસ્ત્રો કહે છે : ૧૦૦ અશ્વમેધ યજ્ઞ કરતાં ભગવાન અને સંતની ૧ પ્રદક્ષિણાનું ફળ અધિક છે.

૧૦. દંડવત્ પ્રણામ શા માટે ?

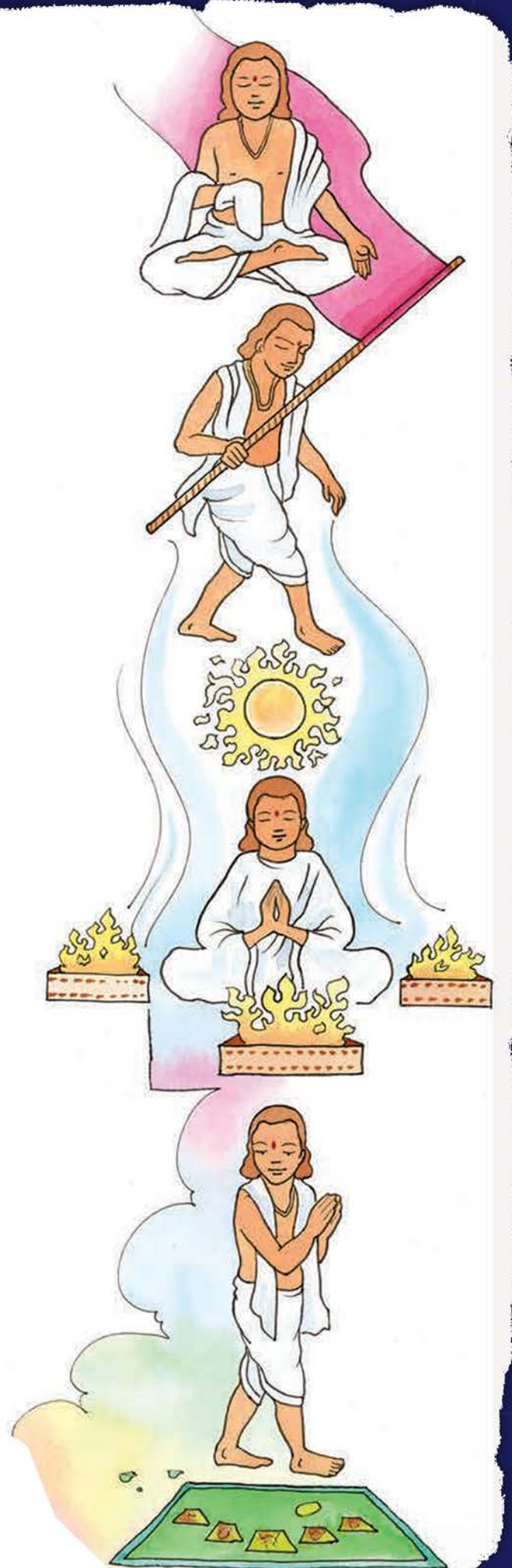
જવાબ : દંડવત્ સમર્પણનું પ્રતીક છે. દંડવત્ અને પંચાંગ પ્રણામથી વિવિધ આસનોનો લાભ પણ શરીરને મળે છે.

૧૧. પ્રાર્થના શા માટે ?

જવાબ : પ્રાર્થનાથી ઘણા આધ્યાત્મિક લાભો મળે છે. વળી, આજે વિજ્ઞાન પણ સ્વીકારે છે કે પ્રાર્થનાથી માનસિક તણાવમાંથી મુક્તિ મળે છે. તેનાથી રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધે છે. ભવિષ્યમાં તો ડૉક્ટરો પણ દવા તરીકે 'પ્રાર્થના કરવી.' એમ લખશે.

... આ રીતે આપણા હિંદુ ધર્મની ધાર્મિક વિધિઓમાં આધ્યાત્મિક ઉપરાંત અનેક શારીરિક, માનસિક લાભો તથા ભાવનાઓ સમાયેલાં છે. વળી, દરેક વિધિ પાછળ ઊંડું તત્વજ્ઞાન અને વિજ્ઞાન છુપાયેલું છે. ખરેખર, આવી દિવ્ય સંસ્કૃતિના વારસદાર હોવું, એ આપણું ગૌરવ છે.

આપણે આ બધી વિધિઓમાં નિયમિતતા રાખી, શ્રદ્ધાપૂર્વક જોડાઈ મહારાજ-સ્વામીને રાજી કરવા જોઈએ.

પાઠ ૨૧ 'વિધિ છે તો કારણ પણ છે.'

નાલ્કાંગ વિહાર
ચલેજ

ચેલેજ ૦૧

' ગોમુખી બનાવો '

જરૂરી સામગ્રી : કાગળ, સેલોટેપ.

કોણ જોડાશે : તમે અને તમારા ભાઈ-બહેન

રીત : આપણી પાસે પૂજામાં જેવી ગોમુખી છે તેવી આપણે કાગળમાંથી બનાવવી. પછી તેના ઉપર માળા ફેરવવાની રીત લખીને તેનું મહત્ત્વ લખવું અને તે ગોમુખીમાં માળા રાખી પાંચ માળા કરીશું.

મનન

આ એક્ટીવિટી દ્વારા આપણે માળા ફેરવવાનું અને ગોમુખીનું મહત્ત્વ સમજીએ.

ચેલેજ ૦૨

' વિધિનું વિજ્ઞાન '

જરૂરી સામગ્રી : ચાર્ટ પેપર, કલર.

કોણ જોડાશે : તમે અને તમારા ભાઈ-બહેન

રીત : પાઠમાં ૧૧ વિધિ આપેલી છે, તેમાંથી તમારે ૩ વિધિ ઉપર પ્રોજેક્ટ બનાવવો.

૧. તિલક - ચાંદલો શા માટે ?

૨. પૂજા સવારે જ શા માટે ?

૩. પ્રાર્થના શા માટે ?

તે વિધિના આધારે તમારે ચાર્ટ પેપરમાં તેનું ચિત્ર દોરવું અથવા ફોટા ચોંટાડવા.

તેની નીચે તે વિધિનું મહત્ત્વ અને વૈજ્ઞાનિક કારણ લખવું.

અને તે તૈયાર થયેલ પ્રોજેક્ટ તમારા મિત્રોને અને સગા-સ્નેહીઓને દેખાડવો અને સમજાવવો અને માહિતી આપવી.

મનન

આ પાઠના આધારે આપણે પૂજા અને તેની વિધિઓનું મહત્ત્વ સમજી શકીશું.

પાઠ ૨૧
'વિધિ છે તો કારણ પણ છે.'

બાલ્બાંગ વિહાર
ચલેજ

ચલેજ ૦૩

' સમૂહ પૂજા '

જરૂરી સામગ્રી : નિત્ય પૂજનો ઓડિઓ અથવા વિડીયો.

કોણ જોડાશે : પરિવારના દરેક સભ્યો.

રીત : ઘરના દરેક સભ્યોએ ભેગા થઈને સમૂહપૂજનું આયોજન કરવું.

નોંધ - સમૂહ પૂજા ઓડિયો ટ્રેક માટે નીચેની લીંક દબાવો

સમૂહ પૂજા ઓડિયો Click Here

બાળમિત્રો, તમે પાઠનું વાંચન પણ કરી લીધું અને એક્ટિવિટી દ્વારા તે પાઠની દ્રઢતા પણ કરી લીધી.

હવે, તૈયાર થઈ જાઓ આ પાઠની પરીક્ષા આપવા માટે.

નીચે આપેલી લીંક દબાવો અને આ પાઠમાંથી પૂછાયેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

ગુજરાતી Click Here

English Click Here

પાઠ ૨૧
'વિધિ છે તો કારણ પણ છે.'

સાંસ્કૃતિક વિહાર
ચેલેન્જ

બાળમિત્રો,
સત્સંગ વિહાર ચેલેન્જમાં આપે જે ચેલેન્જ પૂરી કરી તેનો ફોટોગ્રાફ
પાડીને અમને મોકલી આપશો. હવે આગળના દિવસોમાં જે ચેલેન્જ આપને પ્રાપ્ત થશે
તેમાં સિલેક્ટેડ ફોટોગ્રાફ્સ મૂકવામાં આવશે.
ફોટાની અંદર જ તમારું નામ અને શહેરનું નામ અવશ્ય લખીને મોકલશો.
નીચે આપેલ નંબર પર આપનો ફોટો Whatsapp કરશો.

9998999209

૧. ચેલેન્જ દીઠ એક જ ફોટોગ્રાફ મોકલશો.
૨. આજની ચેલેન્જ સિવાયની અન્ય બીજી કોઈ એક્ટિવિટી કે પ્રવૃત્તિના ફોટોગ્રાફ મોકલશો નહીં.

જય સ્વામિનારાયણ

